

Loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle

Syksy 2017: Journalist Fellow, International Press Institute, Wien, Itävalta

Vietin heinä-joulukuun 2017 stipendiaattina International Press Institute (IPI) – sananvapausjärjestössä Wienissä.

Tehtäviini sisältyi runsaasti kirjoittamista, tutkimustyötä, uutisseurantaa, raporttien laatimista ja lehdistönvapausvierailuja eri maissa. Työrupeaman aikana opin runsaasti sekä järjestötyöstä että erityisesti sanan- ja lehdistönvapauskysymyksistä kansainvälisessä kontekstissa.

Työtehtävät

IPI on 50-luvulla perustettu järjestö, joka toimii sidoksena jäsenmedioille ja henkilöjäsenille yli 100 maassa. Poiketen esimerkiksi Toimittajat ilman rajoja –järjestön kaltaisesta toimijasta, IPI saa suurimman osan rahoituksestaan suoraan omilta jäseniltä. IPI:n päämaja on myös melko pieni. Wienissä työskentelee kymmenkunta työntekijää, joista kaksi tai kolme on tiuhaan vaihtuvia harjoittelijoita.

Pääasiassa järjestön työ koostuu artikkeleiden, kannanottojen ja lausuntojen julkaisemisesta, yhteydenpidosta eri medioihin, lehdistönvapausloukkausten kirjaamisesta, tutkimustyöstä ja viestinnästä. Suurin osa työn tuloksista löytyy järjestön kotisivuilta sekä sosiaalisesta mediasta. Artikkelit ja lausunnot ovat vain näkyvin osa työtä, sillä osa hankkeista on todella pitkäaikaisia. IPI esimerkiksi seuraa, tutkii ja tilastoi toimittajien surmia sekä analysoi näihin kohdistuvaa vihapuhetta ja ahdistelua.

Järjestön fokus vaihtelee sen mukaan, mistä resursseja milloinkin saadaan ja missä maanosassa työsarkaa sattuu olemaan.

Oma puolivuotiseni alkoi perehtymällä uutisartikkeleiden ja lausuntojen kirjoittamiseen. Etusivulla oli loppukesästä ja alkusyksystä erityisesti Turkki, jossa toimittajien vangitsemiset ovat jatkuneet jo toista vuotta. IPI on ollut Turkissa läsnä erityisen näkyvästi. Oma alueeni vaihtui usein pian sen jälkeen, kun olin syventynyt tietyn maan tilanteeseen riittävän hyvin kirjoittaakseni esimerkiksi uutispäivitykset rutiinilla.

Työntekijöiden pienestä määrästä johtuen aloittelevalla harjoittelijalle luotettiin paljon tehtäviä. Vähitellen ne laajenivat kirjoittamisesta raporttien laatimiseen, sosiaalisen median päivityksiin, video- ja valokuvaukseen sekä yhteydenpitoon ulkomaisiin toimittajiin. Noin puolet työajastani meni ns. rutiinitehtäviin, päivittäiseen lehdistönvapaustyöhön, ja toinen puolisko jäi omien hankkeiden ja suurempien projektien kehittämiseen. Kirjoitin useamman syväluotaavan artikkelin sekä sarjan haastatteluja niistä maista, jotka olivat viime kuukausina tai vuosina jääneet vähemmälle huomiolle järjestön verkkosivuilla (Intia, Venäjä, Kiina, Myanmar, Thaimaa).

Tehtäviini kuului myös osallistuminen lehdistönvapausvierailuille sekä ns.

”faktanhankintamatkoille”. Ensimmäisen matkani oli määrä suuntautua Istanbuliin seuraamaan toimittajiin kohdistuvia terrorismioikeudenkäyntejä. Tilanne ennen matkaa oli kuitenkin kireä, ja Turkin valtiollinen media sai haltuunsa oikeudenkäyntejä seuraamaan menevien ulkomaalaisten henkilötiedot sekä ilmeisesti heihin yhteydessä olleiden turkkilaisten Whatsapp-viestitietoja. Tästä johtuen riski arvioitiin liian suureksi, enkä päässyt matkalle.

Seuraavat matkat tehtiin loppuvuodesta: Unkariin, jossa hallinto oli ottanut haltuunsa maan kaikki paikallissanomalehdet ja ajanut itsenäisen median ahtaalle; Puolaan, jossa keskusteltiin yleisesti itä-Euroopan tilanteesta päätoimittajien ja media-asiantuntijoiden kanssa; sekä Brysseliin, jossa joukko turkkilaisia toimittajia keskusteli EU-parlamentissa maansa sananvapaus tilanteesta ja EU:n mahdollisista toimituksista sen hyväksi.

Suurin oma hankkeeni puolivuotisen aikana oli vale uutisiin keskittyvä raporttisarja, joka julkaistaan Tammikuussa 2018. Sarjassa haastattelin lukuisia toimittajia ja asiantuntijoita 5 EU-maasta, mukaanlukien Suomesta. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka vale uutiset ja disinformaatio toimivat eri maissa, ja kuinka ilmiö vaikuttaa lehdistönvapauteen ja kansalaisten luottamukseen mediaa kohtaan. Työn alla oli myös Unkarin kunnianloukkauslainsäädäntöä ja oikeusjuttuja koskeva pienempi selvitys, joka valitettavasti jäi seuraavalle harjoittelijalle harjoitteluajan päättyessä.

Arvokasta kokemusta

Antoisimpana työn osalta puolivuotisesta jäivät mieleen ulkomaanvierailut, joilla sai kosketuspintaa juuri niihin kysymyksiin, joita yleensä sai käsitellä vain toimistossa tietokoneen näyttöruudun ääressä. Keskustelut ”ongelmamaiden” toimittajien kanssa antoivat perspektiiviä

omaan käsitykseeni alasta sekä opettivat sen, etteivät lehdistön- ja sananvapaus todellakaan ole niin kestäviä arvoja kuin länsimaisissa demokratioissa usein kuvitellaan.

Työssäni opin paljon niistä käytännön ilmiöistä, jotka vaikuttat mediamaailmaan ja täten koko yhteiskuntaan. Opin kuinka pienikin järjestö voi tehdä näitä ilmiöitä tunnetuksi, ja kuinka suuri vaikutus kansainvälisellä yhteistyöllä on myös kulissien takana.

Minulle oli suuresti etua siitä, että IPI on pieni järjestö. Tämä jätti minulle enemmän vastuuta ja mahdollisuuden oppia täysin uusia taitoja. Työn vaativuudesta huolimatta tukea riitti aina: Kirjoittamani materiaali editoitiin aina kun sille oli tarvetta, ja suurempiin hankkeisiin sai alusta lähtien ohjeita ja neuvoja. Työilmapiiri oli hyvin joustava, jokainen työntekijä auttoi omien tehtäviensä lisäksi myös muita parhaansa mukaan, ja ikävämmät rutiinitehtävät jaettiin tasaisesti.

Eniten jään kaipaamaan juuri työyhteisöä, josta jäi monta hyvää ystävää. Oman lisänsä harjoitteluajaksoon toi itse Wien, joka edelleen on yksi lempikaupungeistani. Käteen jäi uusien toimittajantaitojen, viestintäkokemuksen, uusien aihealueiden ja kontaktien myötä paljon sellaista, josta tulee olemaan hyötyä tulevaisuudessa.

Wienissä 10.1.2018

Henri Koponen